

HOE KAN EUROPA DE WEG WIJZEN NAAR EEN NIET-TOXISCH MILIEU?

Kom op
tegen Kanker

HEAL

PROBLEMATISCH GEBRUIK MAKEN VAN SCHADELIJKE CHEMISCHE STOFFEN

SCHADELIJKE CHEMISCHE STOFFEN ZIJN OVERAL:

Schadelijke chemische stoffen zijn vandaag alomtegenwoordig in het milieu. Bij routine steekproeven wordt een groot aantal giftige en gevaarlijke stoffen geïdentificeerd die onze gezondheid en de ontwikkeling van onze kinderen en toekomstige generaties aantasten. Tot de schadelijke stoffen behoren de verontreinigende stoffen die door transport en energiegebruik terechtkomen in de lucht die we inademen en het water dat we drinken, de pesticiden in ons voedsel, de oplosmiddelen en oppervlakteactieve stoffen in de cosmetische en reinigingsproducten die we elke dag gebruiken en de vlamvertragers in het speelgoed waarmee onze kinderen spelen en in het textiel en het meubilair in onze huizen.

BEPAALED CHEMICALIËN KUNNEN ONS HORMOONSISTEEM VERSTOREN EN SOMMIGE ERVAN KUNNEN KANKER VEROORZAKEN:

Een onderzoek in opdracht van de EU toonde aan dat de EU-wetgeving chemische stoffen in producten onvoldoende reguleert. 60% van alle 35.000 chemische stoffen op de EU-markt is gevaarlijk voor de menselijke gezondheid en/of het milieu, maar komt toch terecht in consumentenproductenⁱ. Blootstelling aan hormoonverstorende chemische stoffen is in verband gebracht met verscheidene ziekten en gezondheidsaandoeningen, waaronder gedragsstoornissen zoals autisme en aandoeningen als obesitas, diabetes, voortplantingsstoornissen en kanker, zoals borst- of prostaatkankerⁱⁱⁱ.

CHEMISCHE VERONTREINIGING VIA CONSUMENTENPRODUCTEN IS TE VERMIJDEN:

Het is perfect mogelijk om veilige reinigingsmiddelen, cosmetica of voedselverpakkingen te produceren en nu al promoten visionaire initiatieven vervanging door veiligere alternatieven^{iv}. Wat ontbreekt is politiek leiderschap, een betere en snellere uitvoering van de bestaande wetgeving, stimulansen om stoffen te vervangen door veiligere chemische en niet-chemische alternatieven en een echt engagement van de industrie om deze veranderingen door te voeren.

“Een niet-toxisch milieu moet worden opgevat als een milieu zonder chemische verontreiniging en zonder blootstelling aan concentraties van gevaarlijke chemicaliën die schadelijk zijn voor de menselijke gezondheid en het milieu. Bij deze doelstelling moet rekening worden gehouden met de nood om kwetsbare groepen maximaal te beschermen en met potentiële vertraging tussen de blootstelling en het tot uiting komen van de ziekte. Zo kan worden voorkomen dat zeer persistente stoffen accumuleren en kan de kwaliteit van materiaalstromen die worden voorzien als deel van een kringlooeconomie worden gegarandeerd.”ⁱ

Europese Commissie, “Studie voor de strategie voor een niet-toxisch milieu in het kader van het zevende Milieuactieprogramma”, eindverslag, augustus 2017

SCHADELIJKE CHEMICALIËN TREFFEN DE KWETSBAARSTEN EERST^v:

Het zijn de kwetsbaarsten onder ons die het grootste risico lopen op significante blootstelling aan giftige en gevaarlijke chemicaliën:

- Arbeiders die worden blootgesteld aan chemische stoffen, zoals boeren (de eerste slachtoffers van de toxische eigenschappen van de pesticiden waarmee ze hun gewassen bespuiten) of arbeiders die dagelijks toxische, industriële chemicaliën inademen op het werk.
- Personen en gemeenschappen met een lage sociaal-economische status, die een bijzonder risico lopen op blootstelling aan schadelijke chemicaliën en over minder mogelijkheden beschikken om ze te vermijden door economische beperkingen en een gebrek aan de juiste informatie^{vi}.
- Jonge kinderen die worden blootgesteld aan giftige chemicaliën in reinigingsmiddelen op school of in het rubbergranulaat dat gebruikt wordt op het sportveld.
- Baby's die al in de baarmoeder worden blootgesteld aan chemische stoffen die hun moeder binnenkrijgt.
- Bejaarden van wie het immuunsysteem mogelijk door ouderdom of ziekte is verzwakt.

GIFTIGE EN GEVAARLIJKE CHEMICALIËN MAKEN MILIEU- EN KLIMAATUITDAGINGEN NOG MOEILIJKER:

Het vrijkomen van giftige en gevaarlijke chemicaliën in het milieu veroorzaakt milieuvuiling, vermindert de biodiversiteit en versnelt de klimaatverandering. Klimaatverandering draagt bij tot het toenemend vrijkomen van giftige stoffen als gevolg van het smelten van gletsjers en toenemende luchtvervuiling^{vii}. Plastic is een voorbeeld van hoe onze keuze voor fossiele brand- en grondstoffen op basis van petrochemicaliën de productie en het gebruik van giftige componenten aanwakkert. Van alle plastic dat we gebruiken, wordt het grootste deel gemaakt van chemicaliën die bijna enkel uit fossiele brandstoffen worden gewonnen. De grootste spelers in elk van deze industrieën produceren zowel fossiele brandstoffen als plastic^{viii}.

CHEMISCHE STOFFEN WORDEN NIET VOLDOENDE GEREĞULEERD:

De wereldwijde productie van chemicaliën nam van 1950 tot 2000 met 57 maal toe en bedraagt nu jaarlijks 400 miljoen ton^{xi}. De totale omzet van de industrie wordt geschat op 5,2 miljard dollar, bijna 5 procent van het bruto binnenlands product (bbp) van de wereld^x. Verwacht wordt dat de productie van chemische stoffen alleen maar zal blijven groeien^{xi}. Toch zijn slechts bij een klein aandeel van de ruim 100.000 chemische stoffen die op de EU-markt verkrijgbaar zijn^{xii} de effecten op de gezondheid en het milieu geëvalueerd. Het deel dat gereguleerd wordt, is nog kleiner. Slechts 181 afzonderlijke chemicaliën staan al op de lijst van zeer zorgwekkende stoffen; 43 staan op de autorisatielijst en 66 zijn door de Europese Unie aan beperkingen onderworpen krachtens het vlaggenschip van haar wetgeving inzake chemische stoffen (REACH^{xiii}). Maar zelfs volgens REACH zullen chemische stoffen enkel afzonderlijk worden geëvalueerd en gereguleerd. Wat niet in acht wordt genomen, zijn de gevolgen die de mix van chemische stoffen in ons dagelijks leven heeft op de menselijke gezondheid en het milieu.

DE EUROPESE COMMISSIE KOMT HAAR BELOFTE NIET NA

In haar zevende Milieuactieprogramma verbond de Europese Commissie zich ertoe om tegen 2018 een strategie voor een niet-toxisch milieu te ontwikkelen. Als ze die belofte nakomt, zal dat revolutionair zijn. De strategie zal de klimaatverandering, het verlies aan biodiversiteit en de verontreiniging van lucht, bodem, water, dieren en mensen door schadelijke chemicaliën aanpakken. Ze zal tegemoetkomen aan de vraag van het brede publiek en de industrie naar een circulaire productie zonder gifstoffen en naar veilige producten. Ze zal er ook op toezien dat gebruik wordt gemaakt van de recentste wetenschappelijke kennis over chemische stoffen en de gevolgen van deze kennis voor het bevorderen van een minder verkwistende, efficiëntere en schonere consumptie.

Een Europees actieplan om giftige en andere schadelijke chemicaliën beter te identificeren en te reguleren zal niet enkel de bevolking en industrieën in Europa inspireren, maar zou ook op wereldniveau de weg kunnen banen voor een nieuw economisch model. In dat model zou de succesvolle transitie naar veiligere chemische stoffen niet enkel bijdragen tot een economische kringloop die echt circulair is, maar ook aanzetten tot innovatie en nieuwe economische en handelsactiviteit stimuleren.

DE VISIE VAN HEAL OP EEN EUROPESE STRATEGIE VOOR EEN NIET-TOXISCH MILIEU

EEN EUROPESE STRATEGIE TEGEN GIFSTOFFEN MOET:

ER EEN PRIORITEIT VAN MAKEN OM BLOOTSTELLING AAN GIFTIGE CHEMICALIËN TE VOORKOMEN EN DE DAARAAN VERBONDEN GEZONDHEIDSEFFECTEN TE BEPERKEN TEGEN 2030.

Daarbij moeten duidelijke doelen en indicaties worden vastgelegd op grond van groepen van prioritaire chemische stoffen, prioritaire ziekten en gezondheidseffecten en op grond van de kwetsbare bevolkingsgroep die wordt getroffen: baby's, jonge kinderen, zwangere vrouwen, arbeiders en gemeenschappen die een hoog risico lopen.

ZICH ERTOE VERBINDEN OM HET GEBRUIK VAN BIJZONDER ZORGWEKKENDE CHEMICALIËN AAN TE PAKKEN EN INDIEN MOGELIJK GEFASEERD STOP TE ZETTEN.

Ze moet ook beschermingsmaatregelen omvatten voor deze chemicaliën, waaronder hormoonverstorende stoffen, vlamvertragers, gefluoreerde verbindingen en giftige pesticiden (omwille van hun effecten op kwetsbare groepen)^{xiv}.

EEN DOELTREFFEND PROCES VASTLEGGEN OM DE VERSCHILLENDE EUROPESE WETTEKSTEN INZAKE CHEMICALIËN OP ÉÉN LIJN TE KRIJGEN ZODAT ZE MAXIMALE GEZONDHEIDSBESCHERMING BIEDEN.

Zo zouden bijvoorbeeld chemische stoffen die onder de REACH-verordening vallen consequent moeten worden gereguleerd in andere wetgeving van de EU en haar lidstaten met betrekking tot diezelfde stoffen^{xv}.

PRIORITAIRE DOMEINEN VOOR VOORUITGANG OP HET EUROPEES NIVEAU IDENTIFICEREN, WAARONDER:

- De identificatie van zeer zorgwekkende stoffen versnellen en sneller maatregelen nemen om ze te vervangen door veiligere alternatieven.
- Garanderen dat giftige en gevaarlijke chemicaliën niet terechtkomen in voeding en consumptiegoederen, ook als ze worden gerecycleerd. (Bijvoorbeeld in textiel, voedselverpakkingen, cosmetica en andere lichaamsverzorgingsproducten.) Bijzonder dringende gevallen zijn artikelen waarmee kinderen in contact komen.
- Het huidige beoordelingsproces voor chemische stoffen hervormen zodat het beantwoordt aan de realiteit: langdurige blootstelling aan lage dosissen en combinaties van verschillende chemicaliën in plaats van afzonderlijke stoffen (een 'chemische cocktail').

ZICH ERTOE VERBINDEN OM FONDSSEN TE VERZEKEREN VOOR BETERE ONDERZOEKS-

EN TESTMETHODEN en die steun bieden om giftige chemische stoffen te vervangen door veiligere alternatieven.

GECOÖRDINEERDE INFORMATIE- EN BEWUSTMAKINGSCAMPAGNES IN HEEL

EUROPA ONTWIKKELEN voor consumenten, onderwijsdeskundigen, zorgverleners en lokale overheden (scholen^{xvi}, universiteiten). Daarbij moeten de kwetsbaarste groepen centraal staan (arbeiders, gemeenschappen met lage inkomens, zwangere vrouwen, ouders van baby's, jonge kinderen en tieners, en bejaarden). Deze campagnes horen voort te bouwen op een noodzakelijk bijgewerkte versie van het recht op informatie waarin REACH voorziet en de uitbreiding ervan naar andere wetgeving.

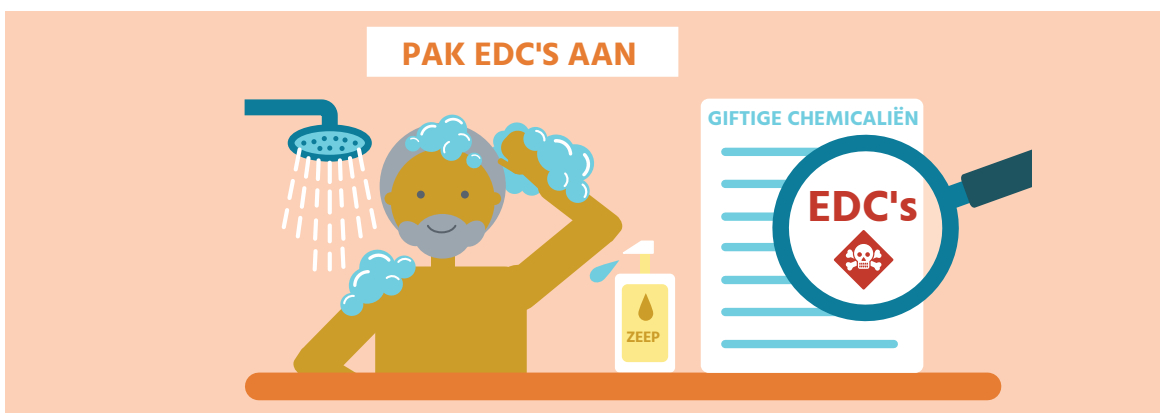
OM DEZE VISIE IN DE PRAKTIJK TE BRENGEN, STELT HEAL 12 MAATREGELEN VOOR:

1: ZET KWETSBARE GROEPEN OP DE EERSTE PLAATS. We worden allemaal blootgesteld aan giftige chemische stoffen, maar wie het grootste risico loopt, moeten we het eerst beschermen: arbeiders die op het werk worden blootgesteld, personen en gemeenschappen met lage inkomens, toekomstige ouders, ongeboren en jonge kinderen, pubers en bejaarden. Naast duidelijke reductiedoelstellingen voor chemische blootstelling hebben we concrete beschermingsmaatregelen nodig om die doelstellingen te halen en het economische potentieel van ziektepreventie aan te boren.

2: BEPERK DE BLOOTSTELLING UIT ALLE BRONNEN IN ONS DAGELIJKS LEVEN ECHT. We worden via verschillende bronnen en door diverse toepassingen blootgesteld aan chemische stoffen (bv. in pesticiden of producten, in onze werkomgeving, voeding of afval). Om onze blootstelling aan zeer zorgwekkende stoffen echt terug te dringen, is een omvattende regelgevende benadering nodig die naast de hele levenscyclus van de producten waarin de stoffen voorkomen, van productie tot afval en recyclage, ook alle relevante beleidslijnen beslaat (en dus niet enkel REACH of productspecifieke wetgeving).

3: ZORG DAT DE PRIORITEITENLIJST MET STOFFEN DE GEZONDHEID ECHT BESCHERMT: PAK HORMOONVERSTORENDE STOFFEN (EDC'S) AAN. We hebben een nieuwe Europese strategie voor EDC's nodig^{xvii} die de belangrijke kloven tussen de Europese beleidslijnen inzake bescherming dicht (met het aanpakken van EDC's in speelgoed, materialen die in contact komen met levensmiddelen en cosmetica als prioriteit) en die verbintenissen bevat om nieuwe onderzoeks- en testmethoden te financieren.

PAK VLAMVERTRAGERS AAN

4: ZORG DAT DE PRIORITEITENLIJST MET STOFFEN DE GEZONDHEID ECHT BESCHERMT: PAK VLAMVERTRAGERS AAN. De bezorgdheid over de gezondheids-, milieu- en brandveiligheid van vlamvertragers wordt wetenschappelijk steeds beter onderbouwd, terwijl over hun bijdrage aan brandpreventie groeiende twijfel bestaat^{xviii}. Toch verloopt de regulering ervan te traag en te fragmentarisch. Vlamvertragers worden regelmatig aangetroffen in onder meer speelgoed, meubilair, bouwmaterialen en voertuigen^{xix} en bemoeilijken recycling en het opbouwen van een kringlooeconomie^{xx}. Daarom moet de regulering ervan, en vooral van nieuwe generaties zoals organofosfaatvlamvertragers, worden heroverwogen.

PAK PFAS AAN

5: ZORG DAT DE PRIORITEITENLIJST MET STOFFEN DE GEZONDHEID ECHT BESCHERMT: PAK IN HOGE MATE GEFLUOREERDE VERBINDINGEN AAN. In hoge mate gefluoreerde verbindingen (PFAS) worden gebruikt in vele consumentenproducten, van keukengerei tot buitenmateriaal of meubilair, vanwege hun water-, vlek- of olieafstotende eigenschappen. Wetenschappers zijn het eens^{xxi} dat deze stoffen schadelijk zijn voor onze gezondheid. Ze roepen zelfs op om ze in hun geheel als een afzonderlijke klasse te reguleren^{xxii}. Toch verloopt die regulering te langzaam en is ze niet ambitieus genoeg.

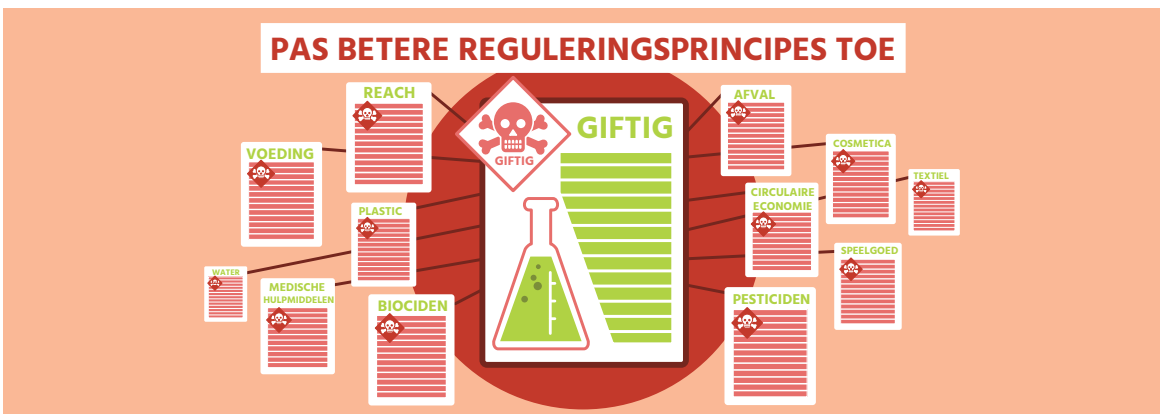
BESTRIJD HET OVERMATIG GEBRUIK VAN PESTICIDEN

6: ZORG DAT DE PRIORITEITENLIJST MET STOFFEN DE GEZONDHEID ECHT BESCHERMT: BESTRIJD HET OVERMATIGE GEBRUIK VAN PESTICIDEN. Verbeter tegelijk het beoordelingsproces dat pesticiden op de markt laat komen. Een aantal pesticiden met hormoonverstorende of neurotoxische eigenschappen zijn momenteel nog niet correct beoordeeld en zouden niet op de markt mogen zijn.

7: IDENTIFICEER ZEER ZORGWEEKKENDE STOFFEN (SVHC'S) SNELLER. ChemSec heeft op zijn SIN List, die hoog in aanzien staat, al 912 zeer zorgwekkende chemische stoffen opgenomen^{xxiii}. 10 jaar na de invoering van REACH heeft het Europees Agentschap voor Chemische Stoffen (ECHA) nog maar 181 daarvan kunnen identificeren als zeer zorgwekkende stoffen (SVHC) in de officiële classificatie van de EU. In dat tempo kan het meer dan 50 jaar duren eer alle 912 relevante stoffen op de lijst staan. Ondertussen duiken elke dag nieuwe stoffen op en zijn de stoffen die in aanmerking komen voor identificatie als SVHC slechts het topje van de ijsberg van alle chemicaliën waartegen beleidsmaatregelen moeten worden genomen.

8: PAS BETERE REGULERINGSPRINCIPES TOE OM GEZONDHEID IN ALLE WETTEN VOOROP TE STELLEN. Zodra een stof in een verordening is geïdentificeerd als zorgwekkend voor de gezondheid, hoort die identificatie in alle andere relevante wetgeving te worden doorgevoerd om resoluut blootstelling te beperken. De bevolking moet erop kunnen rekenen dat producten enkel op de markt komen als ze geen stoffen bevatten die geïdentificeerd zijn als zorgwekkend, ongeacht de toepassing ervan en de regelgeving waaronder ze vallen. Alle bestaande wetten met betrekking tot chemische stoffen moeten ten volle worden uitgevoerd (prioriteiten zijn o.a. REACH en de regelgeving inzake pesticiden en biociden).

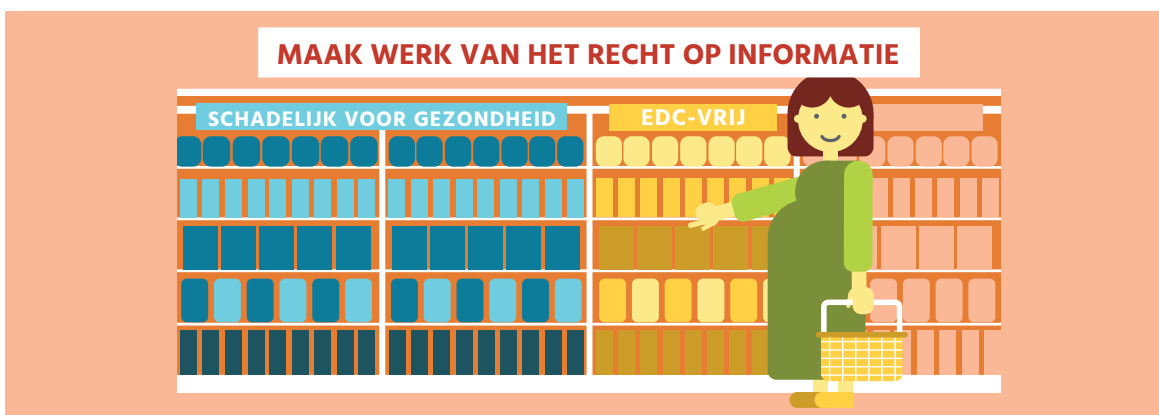
9: PAK DE CHEMISCHE COCKTAIL AAN. In plaats van chemische stoffen afzonderlijk te beoordelen, is het tijd om de bestaande testmethoden te verbeteren en nieuwe testmethoden te ontwikkelen voor groepen en mengsels van chemicaliën. Zo worden de huidige gezondheidseffecten beter bestreden, vermijden we dat de ene giftige chemische stof door een andere wordt vervangen en bieden we bedrijven meer zekerheid.

10: VERBETER EN DEEL KENNIS. Bij een strategie voor een niet-toxisch milieu hoort ook de financiering van onderzoek naar de gezondheidseffecten van chemische stoffen. Die moet bovendien de testmethoden en richtlijnen verbeteren zodat alle eindpunten betreffende de gezondheid in acht kunnen worden genomen bij de evaluatie van chemicaliën. Dat is essentieel om hormoonverstoring of de effecten van chemische stoffen op hersenontwikkeling beter te begrijpen.

11: BETREK DE ZORGGEMEENSCHAP VOOR BETERE PREVENTIE. De zorggemeenschap promoot al geruime tijd actief beleidsmaatregelen om de blootstelling van de bevolking aan giftige chemische stoffen te verminderen^{xxiv}. Verenigingen van zorgverleners, artsen en verpleegkundigen zijn de logische ambassadeurs van ziektepreventie, als spilfiguren tussen zowel wetenschappers en beleidsmakers en als tussen beleidsmakers en burgers. In een strategie voor een niet-toxisch milieu is hun betrokkenheid cruciaal en moet ze worden aangemoedigd als we kans willen maken om te slagen^{xxv}.

12: MAAK WERK VAN HET RECHT OP INFORMATIE VAN DE BEVOLKING. Maak de consument bewust door voor de hele EU informatietools over stoffen in ALLE producten te ontwikkelen en het informatierecht van de consument te implementeren en uit te breiden. Consumenten moeten eenvoudig alle informatie kunnen krijgen over de samenstelling van de producten die ze kopen en gebruiken, met volledige transparantie over de mogelijke gezondheidseffecten en begeleiding om hen maximaal te beschermen bij het gebruik en afvalverwijdering.

VOORBEELDEN TER INSPIRATIE

- De Zweedse nationale strategie voor een niet-toxisch milieu - <http://www.swedishepa.se/Environmental-objectives-and-cooperation/Swedens-environmental-objectives/The-national-environmental-objectives/A-Non-Toxic-Environment/>
- Deens rapport voor een niet-toxische toekomst - http://en.mfvm.dk/fileadmin/user_upload/ENGLISH_FVM_DK/Focus_on/Chemicals_and_waste/13215_MF_Kemikonference_Rapport_A4_PRINT.pdf
- De Franse strategie voor hormoonverstoorders - <https://www.ecologique-solidaire.gouv.fr/rapport-devaluation-du-plan-national-daction-sur-perturbateurs-endocriniens-gouvernement-engage>
- Hulpmiddelen waarmee consumenten giftige stoffen kunnen detecteren en een geïnformeerde keuze kunnen maken – ToxFox (<http://www.edc-free-europe.org/smart-fox-toxfax-app-helps-consumers-detect-edcs-in-cosmetics/>), Kemiluppen (<http://www.consumerchampion.eu/news/kemiluppen-successful-app-danish-consumer-council>), AskReach (in ontwikkeling), DetoxMe (<https://silentspring.org/detoxme/>)
- Schadelijke stoffen en veiligere alternatieven - Bezoek de SIN-lijst (<http://sinlist.chemsec.org/>) en marktplaats (<https://marketplace.chemsec.org/>) van ChemSec
- Informatie over EDC's – Bezoek de lijst van The Endocrine Disruption Exchange (<https://endocrinedisruption.org/interactive-tools/tedx-list-of-potential-endocrine-disruptors/search-the-tedx-list>) en EDC Free Europe (<http://www.edc-free-europe.org/>)
- Tips voor een gezondere consumptie – Bezoek de website Because Health van het Collaborative on Health and Environment (<https://www.becausehealth.org/>)

VOETNOTEN

- i. European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme". Final Report. August 2017. p. 97 <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- ii. European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme". Final Report. August 2017. p. 11 <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- iii. Trasande et al, "Burden of disease and costs of exposure to endocrine disrupting chemicals in the European Union: an updated analysis". *Andrology*, July 2016. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27003928>
- iv. ChemSec Market Place: <https://marketplace.chemsec.org/>
- v. European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme". Final Report. August 2017. p. 19 <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- vi. Tyrell et al. "Associations between socioeconomic status and environmental toxicant concentrations in adults in the USA: NHANES 2001-2010". *Environment International*. September 2013. 59. p. 328-335. <http://www.ecehh.org/research-projects/socioeconomic-status-and-chemical-body-burdens/> World Health Organization Europe. "Environment and health risks: a review of the influence and effects of social inequalities". 2010. http://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0003/78069/E93670.pdf
- vii. Peter G. Levi and Jonathan M. Cullen, "Mapping Global Flows of Chemicals: From Fossil Fuel Feedstocks to Chemical Products," *Environmental Science and Technology*, 2018, 52, p. 1725-1734
- viii. CIEL. "Fueling Plastics - Fossils, Plastics, & Petrochemical Feedstocks". The Production of Plastic and Petrochemical Feedstocks. 2017. <http://www.ciel.org/wp-content/uploads/2017/09/Fueling-Plastics-Fossils-Plastics-Petrochemical-Feedstocks.pdf>
- ix. European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme", Final Report, August 2017, <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- x. American Chemistry Council (ACC). "Guide to the Business of Chemistry – 2015". 2016.
- xi. The EU chemicals industry represents 7% of EU industrial production and accounts for 1.1% of the EU GDP. Chemicals consumption amounted to 499 billion Euros as of 2017. Cefic. "Chemicals Trends Report: Monthly Summary; 20rd April 2018" http://www.cefic.org/Documents/RESOURCES/Chemical%20Trends%20Report/2018-04-23_Cefic_Chemicals_Trends_Report.pdf
- xii. European Environment Agency. "The European Environment State and Outlook 2015 – Assessment of global megatrends" 2015. <https://www.eea.europa.eu/soer-2015/global/action-download-pdf>
- xiii. European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme". Final Report. August 2017. p. 10 <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- xiv. European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme". Final Report. August 2017. p. 20 <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- xv. A core principle should be "that hazardous substances of particular concern (eg substances corresponding to SVHCs in REACH and equivalent) should as far as possibly be phased out in uses which are not sufficiently well controlled during their life cycle." European Commission, "Study for the strategy for a non-toxic environment of the 7th Environment Action Programme". Final Report. August 2017. p. 9 <http://ec.europa.eu/environment/chemicals/non-toxic/pdf/NTE%20main%20report%20final.pdf>
- xvi. Sweden's action plan for a non-toxic environment 2015-2020 includes specific measures targeting pupils at school and pre-school levels. Read the action plan on <https://www.kemi.se/en/about-us/our-work/action-plan-for-a-toxic-free-everyday-environment>
- xvii. ChemicalWatch. "Endocrine-disrupting chemicals: turning political deadlock into an opportunity for human health protections and innovation". <https://chemicalwatch.com/62574/endocrine-disrupting-chemicals-turning-political-deadlock-into-an-opportunity-for-human-health-protection-and-innovation>
- xviii. DiGangi et al. "San Antonio Statement on Brominated and Chlorinated Flame Retardants". *Environmental Health Perspectives*. December 2010. 118:12. <https://ehp.niehs.nih.gov/1003089/>
- xix. IPEN and Arnika, "Toys or Toxic Waste? An analysis of 41 plastic toy and beauty products made from toxic recycling". December 2017. <http://www.ipen.org/news/press-release-arnika-toxic-toy-toxic-waste>
- xx. This is particularly the case for certain sectors such as furniture or the carpet industry. Health and Environment Alliance et al. "The Case for Flame Retardant Free Furniture". 2016. http://env-health.org/IMG/pdf/09092016_-_flame_retardant_policy_paper.pdf Health and Environment Alliance and European Public Health Alliance. "Detoxing Carpets. Pathways towards safe and recyclable carpet in a truly circular economy" 2018. <http://www.env-health.org/resources/press-releases/article/swept-under-the-rug-new-report>
- xxi. Blum et al. "The Madrid Statement on Poly- and Perfluoroalkyl Substances (PFASs)". *Environmental Health Perspectives*. May 2015. 123:5. p. A107-A111. https://digitalcommons.hope.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=http://www.sixclasses.org/videos/highly-fluorinated-chemicals&httpsredir=1&article=2458&context=faculty_publications Scheringer et al. "Helsingor Statement on poly- and perfluorinated alkyl substances (PFASs)" *Chemosphere*. November 2014. 11. p. 337-339. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S004565531400678X>
- xxii. Green Science Policy Institute. "Highly Fluorinated Chemicals Used in Everyday Products Pollute Our Bodies and Our Planet". 2017 <http://greensciencepolicy.org/the-never-ending-story-chemicals-that-outlive-and-harm-us/>
- xxiii. ChemSec. "The SIN List is more relevant than the Candidate List". November 2017. <http://chemsec.org/the-sin-list-is-more-relevant-than-the-candidate-list/>
- xxiv. Di Renzo GC, et al. "International Federation of Gynecology and Obstetrics opinion on reproductive health impacts of exposure to toxic environmental chemicals". *International Journal of Gynecology and Obstetrics*. 2015. p. 219-225 <http://dx.doi.org/10.1016/j.ijgo>.
- xxv. World Health Organization. "WHO chemicals road map". 2017. <http://www.who.int/ipcs/saicm/roadmap/en/>

DANK VOOR BIJDAGEN:

Verantwoordelijke redacteur: Génon K. Jensen, Executive Director, Health and Environment Alliance (HEAL)

Hoofdauteur (tekst en onderzoek): Natacha Cingotti, Senior Policy Officer Health and Chemicals, Health and Environment Alliance (HEAL)

Redactie: Elke Zander, Communications and Media Coordinator, Health and Environment Alliance (HEAL); Sophie Perroud, Policy Coordinator, Health and Environment Alliance (HEAL); Ivonne Leenen, Communications and Digital Media Officer, Health and Environment Alliance (HEAL); Nienke Broekstra, Communications and Chemicals Assistant, Health and Environment Alliance (HEAL).

Vormgeving: Lindsay Noble Design

Met dank aan alle leden van HEAL en Dr. Kenneth Geiser, Professor Emeritus of Work Environment, University of Massachusetts Lowell voor hun inzichtelijke opmerkingen.

DANK VOOR FINANCIERING:

HEAL betuigt haar dank aan het European Environment and Health Initiative (EEHI) en de Europese Unie (EU) voor hun steun bij de productie van deze publicatie. De verantwoordelijkheid voor de inhoud ligt bij de auteurs en de zienswijzen die worden uiteengezet in deze uitgave geven niet noodzakelijk het standpunt weer van de EU-instellingen en financiers.

De Health and Environment Alliance (HEAL) is de toonaangevende organisatie zonder winstoogmerk die de invloed van het milieu op de gezondheid binnen en buiten de Europese Unie (EU) aanpakt. HEAL streeft ernaar om vorm te geven aan wetgeving en beleidslijnen die de gezondheid van de planeet en haar bevolking bevorderen en diegenen beschermen die het zwaarst worden getroffen door vervuiling. De alliantie wil het publiek ook bewust maken van de voordelen van milieumaatregelen voor de volksgezondheid. HEAL's inschrijvingsnummer in het EU Transparantieregister: 00723343929-96. Meer informatie: www.env-health.org

Kom op tegen Kanker is een niet-gouvernementele organisatie die opkomt voor het recht van patiënten op de beste behandeling en zorg, en het recht van mensen op een gezonde leefomgeving. Ze doet dat door zorgprojecten op te zetten of financieel te ondersteunen, steun aan wetenschappelijk onderzoek, beleidsbeïnvloeding en informatie en preventie. Het geldt om deze activiteiten op te zetten en te ondersteunen, komt van giften, acties en legaten. Meer informatie: www.komoptegenkanker.be

Kom op
tegen Kanker

